

JMBR003

สำนักงานวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์
วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดไร่ขิง พระอารามหลวง ตำบลไร่ขิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ๗๓๒๑๐

ที่ อว ๘๐๕๘/๓๕๑

๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ตอบรับการตีพิมพ์ผลงานในวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์
เจริญพร คุณสุนทร ธนศิลป์พิชิต และไพฑูริย์ มาเมือง

ตามที่ท่านได้ส่งผลงานเรื่อง “การพัฒนาธรรมเนียมปฏิบัติเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ” รหัสผลงานในระบบ ThaiJo ๒๗๑๔๗๘ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ซึ่งได้รับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI : Thai-Journal Citation Index Centre) ในการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ฐานข้อมูล TCI รอบที่ ๔ ครั้งที่ ๒ โดยจัดให้เป็นวารสารกลุ่มที่ ๑ (TCI Tier ๑) และรับรองคุณภาพตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๔ ไปจนถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๗ นั้น

ในการนี้ กองบรรณาธิการ ยินดีแจ้งให้ท่านทราบว่า ผลงานของท่านได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จำนวน ๓ ท่าน ในรูปแบบ (Double-blind Peer Review) ที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ ผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา และได้ผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการให้ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘) ทั้งนี้ เมื่อกองบรรณาธิการได้ตรวจสอบความสมบูรณ์โดยละเอียดและทำการเผยแพร่แล้ว ท่านสามารถติดตามอ่านและดาวน์โหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <https://soom.tci-thaijo.org/index.php/jmbr>

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและขอขอบคุณในความร่วมมือทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศ.ดร.)

บรรณาธิการ วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

เผยแพร่บทความออนไลน์ (E-ISSN : 2630-0524) : <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr>

หัวหน้ากองบรรณาธิการ : พระมหาประกาศิต สิริเมธโย, ศ.ดร. โทร.๐๘๔ ๕๔๕ ๕๑๔๔

การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
The Sub-District Constitution Development for Community Democracy Development in
Chatturat district Chaiyaphum Province

สุนทร ธนศิลป์พิชิต¹,ไพฑูรย์ มาเมือง²

Sunait Tanasinpapichit¹, Phaitoon Mamuang²

อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ^{1,2}

Lecturer from the Faculty of Political Science Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Chaiyaphum Buddhist College^{1,2}

Corresponding Author E-mail: sunait8888@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของประชาชนต่อการพัฒนาธรรมนูญตำบล เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้และสารสนเทศธรรมนูญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ เป็น การวิจัยแบบผสมผสานวิธี ระหว่างวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือวิจัย คือ จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ที่มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์โรว์ ยามาเน่ (1973) และกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อความต้องการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$)

2) กระบวนการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ สร้างการรับรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาธรรมนูญตำบล เปิดโอกาสให้มีการเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน กำหนดประเด็นในการยกร่างธรรมนูญตำบล กำหนดแนวทางการยกร่างธรรมนูญตำบล การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันและการยกร่างธรรมนูญตำบล

3) การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนและหน่วยงานต่างๆ มีการบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และมีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและข้อปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

คำสำคัญ : ธรรมนูญตำบล, ประชาธิปไตยชุมชน, การมีส่วนร่วม

Abstract

The objectives of this research are 1) to analyze the needs of the people for the development of a sub-district constitution ;To promote learning in the development of community democracy In Chaturat District Chaiyaphum Province 2) To study the process of developing a subdistrict constitution to promote learning in the development of participatory community democracy in Chaturat District. Chaiyaphum Province 3) To develop a learning management network and information on subdistrict constitutions to drive community democracy. In Chaturat District Chaiyaphum Province It is a combined method research. Between quantitative and qualitative research There are research tools, namely questionnaires and interviews. There was a sample size of 400 people that came from calculating the sample size using Taro Yamane's (1973) formula and a target group of 30 people that came from purposive selection. Using descriptive statistics including percentage, mean, and standard deviation. and information obtained from interviews and various related documents were analyzed content-wise.

The research results found that

1) The level of public opinion on the need to develop a sub-district constitution to promote learning in community democratic development. Overall it is at a high level ($\bar{X} = 3.67$).

2) The process of developing a subdistrict constitution to develop participatory community democracy in Chaturat District. Chaiyaphum Province, including creating awareness of participation in the development of the subdistrict constitution Provide an opportunity to present problems and needs of the community. Analysis of community problems and needs Specify issues in drafting the subdistrict constitution. Set guidelines for drafting a subdistrict constitution. Preparation of memorandum of understanding and drafting of the sub-district constitution.

3) Developing a subdistrict constitution to drive community democracy All sectors, including the government sector Public sector and various agencies There is a memorandum of cooperation between local government organizations and communities. and there is integration between agencies. To create participation and practices for living together.

Keywords: sub-district statute, community democracy, participation

บทนำ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ได้ระบุถึงสิทธิของบุคคลและชุมชนว่ามีสิทธิ ดังต่อไปนี้ 1) บุคคลและชุมชนมีสิทธิในการอนุรักษ์ฟื้นฟูหรือส่งเสริมภูมิปัญญาศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงาม 2) บุคคลและชุมชนมีสิทธิในการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ 3) บุคคลและชุมชนมีสิทธิในการเข้าชื้อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการหรือดเว้นดำเนินการอันจะเป็นประโยชน์หรือเป็นผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนแบบมีส่วนร่วม 4) การจัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชนสิทธิของบุคคลและชุมชน (มาตรา 43) 5) บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ 6) บุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่

เสียค่าใช้จ่าย 7) บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (มาตรา 47) 8) มารดา ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือในช่วงระหว่างก่อนและหลังการคลอดบุตร 9) ผู้สูงอายุและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพและบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสม (มาตรา 48) นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการต่อประชาชนไว้ดังต่อไปนี้

1) รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการดูแลและพัฒนาตั้งแต่ก่อนวัยเรียน ให้ได้รับการศึกษาในวัยเรียนจนจบ การศึกษาภาคบังคับเป็นเวลาสิบสองปีอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ตลอดจนถึงต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษา ตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล

ในการนี้ รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตน ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาและเพื่อเสริมสร้างและพัฒนา คุณภาพและประสิทธิภาพครูโดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุนหรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษี (มาตรา 54)

2) รัฐต้องอนุรักษ์ฟื้นฟูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงาม และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างมีส่วนร่วม

3) รัฐต้องอนุรักษ์คุ้มครองบำรุงรักษาฟื้นฟูบริหารจัดการและใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน อย่างมีส่วนร่วม (มาตรา 57)

4) รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็นและยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับ สภาพการณ์หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพ (มาตรา 77)

5) รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ การจัดทำบริการสาธารณะ ตลอดจนถึงการ ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบรวมทั้งการตัดสินใจทางการเมืองและการอื่นใดบรรดาที่ อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน (มาตรา 78)

จากหลักการดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การจัดทำธรรมนูญตำบลจัดการตนเองนับเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เป็นนวัตกรรมของ ชุมชนที่ได้สร้างและพัฒนาแกนนำ คนรุ่นใหม่ให้เกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติ การค้นหา วิเคราะห์ปัญหา พัฒนาแผนกิจกรรม โครงการ ดำเนินการขับเคลื่อน เชื่อมโยง ยุกระดับกระบวนการพัฒนา เพื่อให้สังคม ชุมชน ตำบลและหมู่บ้านเป็นแนวปฏิบัติ กฎ กติกา หรือข้อตกลงร่วม การอยู่ร่วมกันของคนในตำบล โดยใช้หลักประชาธิปไตยชุมชนและเป็นฉันทามติเพื่อใช้ร่วมกัน ดำเนินการ และแก้ไขปัญหาในชุมชนได้สำเร็จ สร้างความเชื่อมั่น เห็นคุณค่า เกิดการขยายเชื่อมโยงทำให้เกิดพลังภาคีของชุมชนจัดการตนเอง อำนาจการจัดการตนเองนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญในการใช้ธรรมนูญตำบล ออกมาปฏิบัติโดยความเห็นชอบของทุกฝ่ายในชุมชน ท้องถิ่น ตำบล กระบวนการแต่ละขั้นตอนเป็นสิ่งที่ไปเสริมสร้างประชาธิปไตยชุมชนทั้งสิ้น (Community Organization Development Institute,2016) สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยวัฒน์ โยธี และคณะ (Chaiwat Yothi and colleagues ,2016) ที่ทำการวิจัยเรื่อง “การ สร้างและจรรโลงประชาธิปไตยชุมชนในจังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า 1) เงื่อนไขที่เอื้อต่อการเกิดประชาธิปไตยชุมชน ประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญคือ 1.1) ปัจจัยภายในชุมชนที่เป็นแรงยึดเหนี่ยวทางสังคม อาทิความเป็นเครือญาติในทางสายเลือดและ ทางพิธีกรรม รวมถึงลักษณะภูมิชุมชนที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันของคนในชุมชน 1.2) ปัจจัยภายนอกชุมชน ที่เป็นผลมาจาก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่หลายมาตราได้เจตนาในการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้พึ่งตนเอง มี

อิสระในการตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่น และด้วยเจตนารมณ์ดังกล่าวเป็นผลให้เกิดพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง และพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการเมืองใหม่ที่ยอมรับชุมชนให้มีปฏิบัติการควบคู่กับท้องถิ่นและท้องที่

2) การสร้างประชาธิปไตยชุมชนเป็นระบบการขับเคลื่อนชุมชน โดยใช้กลไกอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการในการรวมกลุ่มแกนนำและการรวบรวมสมาชิกเพื่อการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือในกิจการสาธารณะ 3) กระบวนการจรรโลงประชาธิปไตยชุมชนเป็นปฏิบัติการในการหนุนเสริมการมีส่วนร่วมในภาคปฏิบัติ โดยมุ่งให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ในลักษณะของการมีเวทีในการจับเข้าคุย สนทนาปรึกษาหารืออย่างมีส่วนร่วมที่สะท้อนถึงการให้สิทธิกับประชาชนในทางตรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชาธิปไตยชุมชนนั้น คือการที่ประชาชนทุกคนในชุมชนได้มีสิทธิ์และมีส่วนในการจัดการ บริหารและพัฒนา โดยมีธรรมนูญ เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน หมู่บ้านในทุกๆ ระดับ

อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ประชาชนมีการเป็นอยู่เป็นสังคมชนบท ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาระบบการปกครองตนเองได้อย่างเหมาะสมได้ การมีหลักธรรมนูญนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการกำหนดทิศทางการพัฒนาในระดับตำบลนับว่าเป็นการส่งเสริมให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยชุมชน เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้ร่วมมือกันอนุรักษ์พัฒนาชุมชนตำบลของตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยจะเลือกพื้นที่สำหรับการสำรวจ พัฒนา สร้างศูนย์การเรียนรู้ และพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ” ภายใต้โครงการ การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ” โดยจะดำเนินการศึกษาตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการของประชาชนในการสร้างธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน นำมาทำการศึกษาหารูปแบบธรรมนูญตำบลที่เหมาะสมกับพื้นที่ และสร้างธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อันเป็นนวัตกรรมเพื่อนำไปให้ประชาชนทุกคนในพื้นที่ตลอดจนถึงผู้เกี่ยวข้องได้นำหลักธรรมนูญไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาพื้นที่พร้อมกันนี้ ยังมีการดำเนินการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับธรรมนูญตำบลให้กับประชาชนในพื้นที่โดยจัดกิจกรรมการเผยแพร่ที่เหมาะสมให้กับประชาชนในพื้นที่และสร้างเป็นเครือข่ายไปยังพื้นที่อื่นๆ อีกด้วย ซึ่งผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปเสนอเป็นตัวแบบในการพัฒนาท้องถิ่นและพัฒนาหลักประชาธิปไตยให้มีความมั่นคงสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของประชาชนต่อการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้และสารสนเทศธรรมนูญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods) ระหว่างวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือน และมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์เป็น อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านกอก อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 6,761 คน จาก 6,761 ครัวเรือน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือน และมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์เป็น อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านกอก อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 400 คน ที่มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 และจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling)

1.3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ จำนวน 30 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย 1) กลุ่ม ข้าราชการเมือง /ข้าราชการประจำของ อปท. จำนวน 7 คน 2) กลุ่มตัวแทนผู้นำชุมชนฝ่ายปกครอง จำนวน 11 คน และ 3) กลุ่ม ตัวแทนประชาชน/ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 12 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ การสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความต้องการพัฒนาธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนา ประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการพัฒนาธรรมาภิบาลเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) และ 2) แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบ สำรวจ ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนต่อความต้องการพัฒนาธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการ พัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็น ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม สำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์และได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์การสรุบบนอุปนัย (Inductive Approach) และ การตีความ (Interpretation)

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภोजัตร์สจังหวัดชัยภูมิ สามารถนำมาจำแนก ผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. วิเคราะห์ความต้องการของประชาชนต่อการพัฒนาธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการ พัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ

1.1 ข้อมูลพื้นฐาน

การพัฒนาธรรมาภิบาลเป็นการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาบริบทพื้นที่ ลักษณะทางกายภาพ

การเมือง สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม และจำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เพื่อให้เกิดการผลักดันเพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในชุมชน เนื่องจากธรรมนูญตำบล เป็นการกำหนดกติกาการอยู่ร่วมกันเพื่อให้ชุมชนอยู่อย่างสันติสุข จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบถึงปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อสร้างกติกาการอยู่ร่วมกัน ได้ในทิศทางเดียวกัน ซึ่งการจะนำไปสู่การกำหนดประเด็นในการยกร่างธรรมนูญได้ ซึ่งได้กำหนดประเด็นธรรมนูญให้ครอบคลุม ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสารสนเทศ เพื่อกำหนดประเด็นธรรมนูญตำบลสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอันจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 ความคิดเห็นของประชาชนต่อความต้องการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอจตุรัสจังหวัดชัยภูมิ

1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 224 คน (ร้อยละ 56.00) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 198 คน (ร้อยละ 49.50) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 223 คน (ร้อยละ 55.75) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 173 คน (ร้อยละ 43.20) และมีรายได้ 10,001-15,000 บาท จำนวน 144 คน (ร้อยละ 36.00)

2) ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อความต้องการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอจตุรัสจังหวัดชัยภูมิ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

2.2.1) ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อความต้องการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน โดยรวมและแยกเป็นรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อความต้องการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน อยู่ในระดับมาก 6 ด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ($\bar{X} = 4.05$) ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X} = 3.92$) ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.73$) ด้านการเมือง ($\bar{X} = 3.65$) ด้านสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.55$) ด้านสังคม ($\bar{X} = 3.52$) ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.44$) และเมื่อแยกเป็นรายด้านและรายข้อ สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

2.2.2) ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อ 2 ภายในตำบลบ้านกอกมีระบบไฟฟ้าครัวเรือนและชุมชนอย่างทั่วถึง ($\bar{X} = 4.42$) ข้อ 3 ภายในตำบลบ้านกอกมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน ($\bar{X} = 3.96$) ข้อ 4 ภายในตำบลบ้านกอกมีการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค อย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 3.94$) ข้อ 5 ประชาชนในตำบลบ้านกอกได้รับการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขอย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 3.71$) ข้อ 1 ภายในตำบลบ้านกอกมีเส้นทางคมนาคมสะดวก ปลอดภัย ($\bar{X} = 3.69$) ตามลำดับ

2.2.3) ด้านการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อ 4 นักการเมืองท้องถิ่นได้เสนอนโยบายของตนให้ประชาชนทราบและพิจารณาก่อนการเลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.99$) ข้อ 1 ประชาชนมีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

(\bar{X} =3.67) ข้อ 5 ตำบลบ้านกอกเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานต่างๆในชุมชน (\bar{X} =3.61) ข้อ ๓ ตำบลบ้านกอกมีการเลือกตั้งแบบโปร่งใสและยุติธรรม (\bar{X} =3.53) ข้อ 2 ตำบลบ้านกอกมีการเลือกตั้งแบบโปร่งใสและยุติธรรม (\bar{X} =3.53) และอยู่ในระดับ ปานกลาง 1 ข้อ ได้แก่ ข้อ 3 ภาครัฐมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบในกิจกรรมส่วนรวมในตำบลบ้านกอก (\bar{X} =3.45) ตามลำดับ

2.2.4) ด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.66) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1 ภายในตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (\bar{X} =3.66) และระดับปานกลาง 4 ข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อ 3 ภายในตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชน (\bar{X} =3.42) ข้อ 5 ภายในตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น (\bar{X} =3.40) ข้อ 4 ภายในตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมการค้าเดินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (\bar{X} =3.39) ข้อ 2 ภายในตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น (\bar{X} =3.34) ตามลำดับ

2.2.5) ด้านสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อ 5 ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆทั้งในหมู่บ้านและตำบล (\bar{X} =3.70) ข้อ 3 ภายในตำบลบ้านกอกมีการทำนุบำรุงศาสนาและมีความศรัทธาต่อศาสนา (\bar{X} =3.56) ข้อ 4 ความขัดแย้งต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนส่วนใหญ่ยุติได้ด้วยการไกล่เกลี่ยภายในชุมชน (\bar{X} =3.52) และระดับปานกลาง 2 ข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อ ๑ ภายในตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมกิจกรรมและสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น (\bar{X} =3.41) ข้อ 2 ภายในตำบลบ้านกอกมีการช่วยเหลือ ดูแลเด็กสตรี ผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส (\bar{X} =3.40) ตามลำดับ

2.2.6) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.05) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อ 3 ภายในตำบลบ้านกอกมีการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาอาชญากรรมในชุมชน (\bar{X} =4.34) ข้อ 5 ประชาชนร่วมรับผิดชอบและสอดส่องดูแลความปลอดภัยของชุมชนด้วย โดยไม่ให้เป็นเพียงภาระหน้าที่ของฝ่ายปกครองแต่ฝ่ายเดียว (\bar{X} =4.26) ข้อ 4 ภายในตำบลบ้านกอกมีการบริหารจัดการในด้านความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน (\bar{X} =4.23) ข้อ 1 ภายในตำบลบ้านกอกมีการติดตั้งระบบการจราจรและติดตั้งป้ายสัญญาณในจุดเสี่ยงอย่างทั่วถึง (\bar{X} =3.71) ข้อ 2 ภายในตำบลบ้านกอกมีการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ได้อย่างทั่วถึง (\bar{X} =3.69) ตามลำดับ

2.2.7) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.73) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อ 1 ภายในตำบลบ้านกอกมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ (\bar{X} =4.01) ข้อ 2 ภายในตำบลบ้านกอกมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำสาธารณะ (\bar{X} =3.78) ข้อ ๓ ภายในตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมให้ประชาชนอนุรักษ์ ฟื้นฟูธรรมชาติ เช่น การปลูกป่าชุมชน เป็นต้น (\bar{X} =3.77) ข้อ 4 ตำบลบ้านกอกมีการระวังป้องกันไฟป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ (\bar{X} =3.57) ข้อ ๕ ภาครัฐเข้ามาให้การสนับสนุนและอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ (\bar{X} =3.54) ตามลำดับ

2.2.8) ด้านสารสนเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.55) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อ 1 ประชาชนภายในตำบลบ้านกอก ควรมีการศึกษาและเรียนรู้กฎหมายเบื้องต้นสำหรับประชาชน (\bar{X} =3.80) ข้อ 5 ตำบลบ้านกอก ควรมีธรรมนูญตำบลไว้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตของประชาชนชาว

ตำบลบ้านกอก ($\bar{X} = 3.56$) ข้อ 2 ประชาชนภายในตำบลบ้านกอก ควรมีโอกาสของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ในการดูแล และช่วยเหลือ ($\bar{X} = 3.52$) และระดับปานกลาง 2 ข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อ 3 ภายในตำบลบ้านกอก ควรมีการจัดตั้งองค์กรของชุมชนเพื่อการประสานงานในด้านต่างๆ ($\bar{X} = 3.49$) ข้อ 4 ตำบลบ้านกอก ควรมีการประสานงานระหว่าง ภาครัฐ พระสงฆ์และประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ($\bar{X} = 3.40$) ตามลำดับ

2. กระบวนการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมใน อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

1) สร้างการรับรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาธรรมนูญตำบล โดยการส่งเสริมให้ชุมชนเกิด

ความเข้าใจในการจัดทำธรรมนูญตำบล การจัดทำธรรมนูญตำบล เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลชุมชนร่วมกัน โดยเป็นการตั้งกฎ กติกา เพื่อให้ชุมชนเกิดการเคารพกฎ กติกา ร่วมกัน อันจะนำไปสู่การสร้างสามัคคี ซึ่งการส่งเสริมการจัดทำธรรมนูญตำบล เพื่อเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างประชาธิปไตยชุมชน

2) เปิดโอกาสให้มีการเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและความต้องการที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างแท้จริง

3) วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน ซึ่งปัญหาและความต้องการ ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการเมือง ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสารสนเทศ

4) กำหนดประเด็นในการจัดทำธรรมนูญตำบล เพื่อให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาท้องถิ่น

ภายใต้การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงควรมีการคำนึงถึงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านสังคม ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านการบริหารจัดการ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5) กำหนดแนวทางการจัดทำธรรมนูญตำบล ในการพัฒนาธรรมนูญตำบลนั้น ควรมีการศึกษาและทำความเข้าใจกับบริบทชุมชน โดยเฉพาะการสร้างทำความเข้าใจกับชุมชน การวิเคราะห์ชุมชนในมิติต่างๆ ค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาาร่วมกัน นำไปสู่การตั้งกฎ กติกาในชุมชน การสร้างความเข้าใจในชุมชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการเคารพ กฎ กติกาที่มีร่วมกันในชุมชนและเพื่อให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตามมติของชุมชน โดยมีการประชาคมในแต่ละหมู่บ้านเพื่อให้คนในชุมชนได้เข้าใจและมีส่วนร่วมในการตั้งกฎ กติกาในชุมชน

6) การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน การขับเคลื่อนการดำเนินงานในท้องถิ่น จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือกันทุกฝ่าย ซึ่งแกนนำในชุมชนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาธรรมนูญตำบล จึงเป็นความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ซึ่งการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้นำฝ่ายท้องที่และฝ่ายท้องถิ่น จะช่วยในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นในทุกด้าน

7) การยกย่องธรรมนูญตำบล ขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาธรรมนูญตำบล นั่นคือ การยกย่องธรรมนูญตำบล โดยตั้งคณะกรรมการเพื่อยกย่อง และกำหนดประเด็นให้เกิดความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น มีการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้ชุมชนได้เข้าใจในการจัดทำธรรมนูญตำบล เห็นประโยชน์ในการตั้งกฎ กติการ่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นและเกิดความสงบสุขขึ้นในชุมชน

3. การพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้และสารสนเทศธรรมาณูตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

การพัฒนาธรรมาณูตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน นั้นทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนและหน่วยงานต่างๆ โดยมีการบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และจะต้องมีการบูรณาการร่วมกันจึงจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนและประสบความสำเร็จในการดำเนินงานด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) สถานศึกษาหรือโรงเรียน รวมทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นส่วนสำคัญในการกล่อมเกลาคเด็กให้เป็นคนดีในสังคม จึงจำเป็นที่จะต้องประสานงานเป็นเครือข่ายเพื่อการพัฒนา
- 2) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพหรือ รพ.สต. เป็นหน่วยงานที่ดูแลสุขภาพของคนในชุมชน โดยมีบุคลากรที่สำคัญ ได้แก่ อสม. จะเป็นผู้ช่วยเหลือด้านสุขภาพในชุมชน นับเป็นส่วนหนึ่งที่จะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนในชุมชนได้โดยง่าย
- 3) ศาสนสถานหรือวัด นับได้ว่าวัดหรือพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในชุมชน โดยเฉพาะทางศาสนาพิธีต่างๆ ย่อมอยู่ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน จึงต้องอาศัยความศรัทธาและที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจในการสร้างความร่วมมือในชุมชน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาธรรมาณูตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอจตุรัสจังหวัดชัยภูมิ สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. วิเคราะห์ความต้องการของประชาชนต่อการพัฒนาธรรมาณูตำบลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ เป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสารสนเทศ

2. กระบวนการพัฒนาธรรมาณูตำบลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

- 2.1) สร้างการรับรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาธรรมาณูตำบล
- 2.2) เปิดโอกาสให้มีการเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน
- 2.3) วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน
- 2.4) กำหนดประเด็นในการจัดทำธรรมาณูตำบล
- 2.5) กำหนดแนวทางการจัดทำธรรมาณูตำบล
- 2.6) การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน
- 2.7) การยกย่องธรรมาณูตำบล

3. การพัฒนาธรรมาณูตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน นั้นทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนและหน่วยงานต่างๆ โดยมีการบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และจะต้องมีการบูรณาการร่วมกันจึงจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนและประสบความสำเร็จในการดำเนินงานด้านต่างๆ

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง “การพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอจตุรัสจังหวัดชัยภูมิ” สามารถนำมาอภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. วิเคราะห์ความต้องการของประชาชนต่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนา

ประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ นั้น การพัฒนาธรรมนุญตำบลเป็นการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาบริบทพื้นที่ ลักษณะทางกายภาพ การเมือง สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม และจำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เพื่อให้เกิดการผลักดันเพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในชุมชน เนื่องจากธรรมนุญตำบล เป็นการกำหนดกติกาการอยู่ร่วมกันเพื่อให้ชุมชนอยู่อย่างสันติสุข จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบถึงปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อสร้างกติกาการอยู่ร่วมกัน ได้ในทิศทางเดียวกัน ซึ่งการจะนำไปสู่การกำหนดประเด็นในการยกร่างธรรมนุญได้ ซึ่งได้กำหนดประเด็นธรรมนุญให้ครอบคลุม ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสารสนเทศ เพื่อกำหนดประเด็นธรรมนุญตำบลสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอันจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ จากการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนต่อความต้องการพัฒนาธรรมนุญตำบล พบว่า มีความต้องการด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มากที่สุดทำให้เห็นได้ว่า ชุมชนต้องการความปลอดภัยในชีวิต ครอบครัวยุคและสังคม สอดคล้องกับงานวิจัย ของ **ธัญญณ์ภัทร์ เจริญพานิช และ เพ็ญพร ตั้งปฏิการ** (Thannaphat Charoenpanich and Penporn,2020) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ธรรมนุญชุมชน: เครื่องมือของการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก โดยได้ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาธรรมนุญชุมชนใน ๑๓ ชุมชนของจังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่การก่อรูปหรือขาขึ้นของธรรมนุญชุมชนถึงการยกร่างธรรมนุญชุมชน เพื่อศึกษาลักษณะของการพัฒนาธรรมนุญชุมชนตามศักยภาพของชุมชน และปัจจัยผลักดันที่ก่อให้เกิดธรรมนุญในชุมชนต่างๆ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบปฏิบัติการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยค้นพบว่า การก่อร่างหรือขาขึ้นของธรรมนุญชุมชนนั้น เกิดจากการให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ และแกนนำภาคประชาสังคม และการตระหนักในปัญหาของชุมชนเป็นปัจจัยหลักสำคัญ ส่วนลักษณะของธรรมนุญชุมชนส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากปัญหาและความต้องการในชุมชนเป็นหลัก โดยเฉพาะด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคม และสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. กระบวนการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จากการศึกษาการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ซึ่งกระบวนการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 สร้างการรับรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาธรรมนุญตำบล ขั้นตอนที่ 2 เปิดโอกาสให้มีการเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน ขั้นตอนที่ 4 กำหนดประเด็นในการจัดทำธรรมนุญตำบล ขั้นตอนที่ 5 กำหนดแนวทางการจัดทำธรรมนุญตำบล ขั้นตอนที่ 6 การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน ขั้นตอนที่ 7 การยกร่างธรรมนุญตำบล ทั้งนี้เนื่องจาก สอดคล้องกับงานวิจัย ของ **สหทัยา วิเศษ และชัยวัฒน์ จันธิมา** (Sahattaya Wiset and Chaiwat Chanthima ,2020) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการกำหนดธรรมนูญการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยวิธีการสานเสวนา : กรณีศึกษากวนพะเยา” ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบของกฎหมายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ กฎหมายในการจัดการกวนพะเยา ข้อบัญญัติท้องถิ่นด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรการทางสังคม

ของภาคประชาชน ที่มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการสมัยใหม่ การจัดการทะเลสาบสงขลา และการจัดการน้ำ เฉพาะพื้นที่ของต่างประเทศ 2) หลักการในการร่างธรรมนูญบ้านพะเยา ได้แก่ หลักกฎหมายที่แบ่งออกเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน หลักกติกาทางสังคมของชุมชนที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และหลักธรรมาภิบาลที่เน้นคุณธรรม ความโปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยแนวทางการร่างธรรมนูญบ้านพะเยาให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การพัฒนาที่ยั่งยืน กระบวนการเรียนรู้ และพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมในการจัดการบ้านพะเยา 3) กระบวนการพัฒนาธรรมนูญบ้านพะเยา ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การออกแบบธรรมนูญบ้านพะเยา โดยวิเคราะห์กฎหมาย กติกาทางสังคม และมาตรการทางสังคมในประเทศไทย และต่างประเทศ ขั้นตอนที่ 2 การสานเสวนาพิจารณาธรรมนูญบ้านพะเยาในกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ขั้นตอนที่ 3 การสานเสวนาหาฉันทามติร่างธรรมนูญบ้านพะเยา ให้มีการพัฒนากลไกการจัดการบ้านพะเยา ในรูปของคณะกรรมการพัฒนาบ้านพะเยาและสภาพัฒนาบ้านพะเยา

3) การพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้และสารสนเทศธรรมนูญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน นั้นทุกภาคส่วนทั้ง ภาครัฐ ภาคประชาชนและหน่วยงานต่างๆ จำเป็นจะต้องมีการบูรณาการร่วมกันจึงจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนและประสบความสำเร็จในการดำเนินงานด้านต่างๆ โดยขอความร่วมมือให้แต่ละภาคส่วนเข้าร่วมเป็นผู้ประสานเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ **สุทธิพันธ์ อรัญญาวาส และคณะ (Sutthiphphan Aranyawas, 2020)** ได้ทำการวิจัย เรื่อง ธรรมนูญตำบลเชิงพุทธ : กระบวนการพัฒนาชุมชน เพื่อความยั่งยืนของประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยผลการวิจัย พบว่า 1. ปัจจัยเกื้อหนุนต่อการพัฒนาชุมชนเพื่อความยั่งยืนของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด มีดังนี้ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านการปกครองและประชากร 3) ด้านเศรษฐกิจ 4) ด้านศาสนา 2. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมนูญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ 1) การบูรณาการกับศีล 5, พรหมวิหาร 4 เพื่อป้องกันและแก้ไขความรุนแรง ๒) การบูรณาการกับหลักภavana 4 เพื่อส่งเสริมสุขภาพ 3) การบูรณาการกับพระวินัย เพื่อรักษาสีงแวดล้อม 4) การบูรณาการหลักสันโดษและสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน 3. ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนธรรมนูญตำบลขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ 1) การกำหนดทิศทาง 2) สร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วม 3) กำหนดเป้าประสงค์ และ 4) มีข้อตกลงร่วมกัน

สรุปองค์ความรู้

กระบวนการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

1) สร้างการรับรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาธรรมนูญตำบล โดยการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความ

เข้าใจในการจัดทำธรรมนูญตำบล การจัดทำธรรมนูญตำบล เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลชุมชนร่วมกัน โดยเป็นการตั้งกฎ กติกา เพื่อให้ชุมชนเกิดการเคารพกฎ กติกา ร่วมกัน อันจะนำไปสู่การสร้างสามัคคี ซึ่งการส่งเสริมการจัดทำธรรมนูญตำบล เพื่อเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างประชาธิปไตยชุมชน

2) เปิดโอกาสให้มีการเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและความต้องการที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างแท้จริง

3) การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน ซึ่งปัญหาและความต้องการ ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการเมือง ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสารสนเทศ

4) กำหนดประเด็นในการจัดทำธรรมนูญตำบล เพื่อให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาท้องถิ่นภายใต้การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงควรมีการคำนึงถึงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านสังคม ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านการบริหารจัดการ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5) กำหนดแนวทางการจัดทำธรรมนูญตำบล ในการพัฒนาธรรมนูญตำบลนั้น ควรมีการศึกษาและทำความเข้าใจกับบริบทชุมชน โดยเฉพาะการสร้าง ความเข้าใจกับชุมชน การวิเคราะห์ชุมชนในมิติต่างๆ ค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาาร่วมกัน นำไปสู่การตั้งกฎ กติกาในชุมชน การสร้างความเข้าใจในชุมชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการเคารพ กฎ กติกาที่มีร่วมกันในชุมชนและเพื่อให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตามมติของชุมชน โดยมีการประชาคมในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้คนในชุมชนได้เข้าใจและมีส่วนร่วมในการตั้งกฎ กติกาในชุมชน

6) การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน การขับเคลื่อนการดำเนินงานในท้องถิ่น จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือกันทุกฝ่าย ซึ่งแกนนำในชุมชนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาธรรมนูญตำบลจึงเป็นความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ซึ่งการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้นำฝ่ายท้องถิ่นและฝ่ายท้องถิ่น จะช่วยในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นในทุกด้าน

7) การจัดทำร่างธรรมนูญตำบล ขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาธรรมนูญตำบล นั้น คือ การจัดทำร่างธรรมนูญตำบล ซึ่งจำเป็นจะต้องได้มีการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้ชุมชนได้เข้าใจในการจัดทำธรรมนูญตำบล เห็นประโยชน์ในการตั้งกฎ กติการ่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นและเกิดความสงบสุขขึ้นในชุมชน

การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

จัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ธรรมนูญตำบลและ
สารสนเทศธรรมนูญตำบล

ร่างธรรมนูญตำบลตำบลบ้านกอก อำเภอ
จตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

การพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้และ
สารสนเทศธรรมนูญตำบลเพื่อขับเคลื่อน
ประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัด
ชัยภูมิ

- 1) จัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการพัฒนา
ธรรมนูญตำบลร่วมกันระหว่างองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นและชุมชน
- 2) บูรณาการกับสถานศึกษา
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
วัดหรือศาสนสถาน

กระบวนการพัฒนาธรรมนูญตำบล

- 1) สร้างการรับรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนา
ธรรมนูญตำบล โดยการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความ
เข้าใจในการจัดทำธรรมนูญตำบล
- 2) เปิดโอกาสให้มีการเสนอปัญหาและความ
ต้องการของชุมชน
- 3) การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของ
ชุมชน
- 4) กำหนดประเด็นในการจัดทำธรรมนูญตำบล
- 5) กำหนดแนวทางการจัดทำธรรมนูญตำบล
- 6) การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอจตุรัสจังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่ควรเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษา การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอจตุรัสจังหวัดชัยภูมิ จะเห็นได้ว่า ชุมชนมีส่วนสำคัญในการกำหนดประเด็นการพัฒนา สืบเนื่องจากชุมชนจะเป็นผู้ที่ทราบถึงปัญหาและความต้องการของชุมชนมากที่สุด การกำหนดทิศทางการพัฒนาจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมภายในชุมชน กล่าวคือ การแสดงความคิดเห็น การเสนอแนะต่างๆ ล้วนเกิดจากความต้องการของชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

- 1) การพัฒนาท้องถิ่นของภาคส่วนราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาในแต่ละด้าน โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบร่วมรับฟังเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน
- 2) การพัฒนาธรรมนูญตำบลเป็นการสร้างกติกการอยู่ร่วมกันโดยอาศัยความร่วมมือและยอมรับเพื่อเป็นข้อปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ดังนั้น จึงควรมีการผลักดันให้ทุกชุมชนจัดทำธรรมนูญตำบลของตน โดยมีการกำหนดแนวทางจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ธรรมนูญตำบลบ้านกอก : กระบวนการรับรู้ของประชาชนในการจัดทำธรรมนูญตำบลอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
- 2) ชุมชนต้นแบบวิถีประชาธิปไตยท้องถิ่น : กระบวนการพัฒนาทางการเมืองภายใต้ธรรมนูญตำบลอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

เอกสารอ้างอิง

Community Organization Development Institute, knowledge set on creating a self-governing constitution, (Community Organization Development Institute (Public Organization): Community Organization Council Support Office, 2016) Introduction.

Chaiwat Yothi and colleagues, Creating and sustaining community democracy in Songkhla Province, Khon Kaen University Education Journal, Year 10, Issue 2 (2016), pp. 21-27.

Sahattaya Wiset and Chaiwat Chanthima. “Guidelines for determining the constitution of natural resource management by means of dialogue: a case study of Kwan Phayao” research article, MCU Peace Studies Review Journal, Year 4, Issue 2, pages 28-56.

Sutthiphon Aranyawas et al. Choeng Phuttha Subdistrict Constitution: Community Development Process For the sustainability of the people and local government organizations in Roi Et Province, research article, Mahachula Khon Kaen Graduate Journal, Year 7, Issue 3, July - September 2020, pages 369-382.

Thannaphat Charoenpanich and Penporn set up the action “Community constitution: a tool for developing community democracy. Case study of Phitsanulok Province” research article, Rajabhat Journal of Sciences, Humanities and Social Sciences 20 (1) : 2020 : 128- 140..